

Utskrift ur Lön. Små.
Minnen": s saml.

ACC. N:R M. 9073:1-35.

Landskap: Småland Upptecknat av: C. F. Wacklin
Härad: Albo Adress: Växjö
Socken: Hjortsberga Berättat av: dens.
Uppteckningsår: 1863 Född år i Finland

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Om en småländsk landsvännist.

Avskrift ur "Fören.Smål.
Minnen":s saml.

ACC. NR.

M. 9073 : /.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: C. F. Wacklin
Härad: Albo Adress: Växjö
Socken: Hjortsberga Berättat av dens.
Uppteckningsår: 1863 Född år i Finland

Uppteckningen rör Också en Smålands Landsvärnist.

Efter en wällyckad harjagt, en wacker wär morgon, förde händelsen mi till närheten af Furutorpet under Torpa herregård i Hjortsberga socken af Kronobergs län. Det trefliga torpet fann jag så inbjudande, att jag mathyrk (?) och i behof af hvila, kom på den tanken att, fastän Kyrkoklockorna inbjödo till inträde i den icke aflägsna wackra och nya kyrkan, gå fram till torpet för att söka, naturligtvis mot kontant erkänsla, få mjölk till mig och mat till hundarne, hvilka utmattade af jagten, flämtande med hängande tungor, följde mig i hälarna och stundom reste sig upp för att nafska på de uti väskan nedstoppade twenne Hararne.

Ankommen till förstugukwisten, mötte jag der en gubbe, af, som det tycktes, emellan 60 och 70 års ålder, som af atletisk wext, Klädd i hvita skjortärmar, rödrandig väst, gula rena Sämisk (?) byxor, hvita bomullsstrumpor, röda strumpeband

Skriv endast på denna sida!

kyrk, klock-
sack, här "in-
rög på"

M. 8073:2

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och skor, fryntligt hälsade: "Godmorgon", fortsättande: "Jag ser det har lyckats med jagten och det är en god sak för mig, ty de Karniblarne (2) slarfvar ner Hafren för mig och blygas ej att äfven gnafva på kälplantorna i Kälgården. War så god och stig in Herre! Mor är just nu gången jemte grebborna till kyrkan, och jag är ensam hemma." -

"Detta var illa för mig", invände jag, "ty jag hade för afsigt att mot goda ord och betalning få mjölk till mig och mat till hundarne och detta kan hända blir swårighet vid, sedan matmodern icke är till hands."

"Det skall nog ändå kunna hjälpas", svarade den fryntlige wärden. "Var god och stig in."

Af artighet wille jag koppla hundarne och binda dem utanföre. Men min wärd motsatte sig det bestämt under yttrande: "En jägare delar alltid gärna ljuft och ledt med sina jagtwänner och af dem är hans hundar de trognaste och bästa. - Stig bara in och låt hundarne följa med."

Inkommen i stugan, fann jag den riktigt ren och helgedagspydd, golftet renskurat, fensterkarmar och dörrar ljusblå med oljefärg, sängen behöljd med randigt bomullstyg, spisen hvitlimmad och nu prydd med friska löfruskor och röda pioner. Bakom sparlakanen i sängen framstack ändarna af hufvudkuddar af röd-

M. 9073:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

randigt hemmawäft bomullstyg. På de hvitskurade hyllorna warseblef jag minst ett dussin mjölkbunkar af Höganäs fabrik. Twå af fenstren stodo öppna och genom dem inströmmade den friska vinden från den närbelägna granedungen. Midt för gafvelfenstret, som war stängdt, prunkade de frodigaste fruktträd i full blomning.

Ett sådant hem mästelen hvar finna angenämt och synnerligast en jägare, som sedan klockan 2 på morgonen ansträngt sina gängmuskler och sinnen wid stöfvarjagt; och jag som fann det godt att slå mig ner här, tog fram min jagtwäska och ur den mitt lilla smörgåspaket och min jagtflaska, hwarwid jag bad wärden om en filebunke.

Sedan wärden behöljdt bordet wid gafvelfenstret med en bländande wit bordduk nedtog han den aldra aptitligaste filebunke från hyllan och från skåpet en blänkande silfver matsked, hvars fem makar lyste hängande inom samma hägnad. Då han säg, att jag tog fram flaskan framstälde han på bordet äfven en blank silfvertumlare, men lätte den andra stå qwar i skåpet, dock tog han efter anmaning af mig äfven fram den, wid det hans blick ännu mer ljusnade.

"Det war likawäl skada att hwarken mor eller grebborna äro hemma", yttrade wärden, "men får jag lof så will jag sjelf göra en kladd på järnet (ägg och fläsk)"; hvilket jag dock undanbad mig,

M. 9073:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

emedan jag ^{ansåg} ~~XXXX~~ mitt smörgåspaket till filebunken wara nog för mig och jag wiste wärden redan tagit in sin frukost. - Derpå tilllagade han i stället mjölröra med mjölk och bröd till mina jagtkamrater, hvilka derigenom tillfredsställda snart lurade in och trakterade oss med en för jägare icke motbjudande atmosfär.

Jag slog upp ur min jagtflaska uti båda bullarne. "God tår, fader wård", sade jag och klingade med gubben, som icke fann sig obenägen fastän efter något krus. "Men säg mig nu, hvad heter detta trefliga hem och huru heter Ni?"

"Torpet heter Furutorpet och de kalla mig Furutorpa kung", genmälte gubben fryntligt leende, "eljest heter jag Peter Stark, är torpare under Torpa herrgård, som eges af Grefve Hamilton, en rar husbonde, som både lefver sjelf och unnar sina underhafvande lefwa. Han missunnar dem icke hvad de artigt förwärfwa, utan tvärtom ser han det med nöje och hjälper gerna dem, hvilka wilja hjälpa sig sjelfva."

Under slikt samspråk tömdes matsäcken och hwarje droppe i den lilla jagtflaskan, hwarefter jag begaf mig ut, sedan jag uppgjort den billiga liqwidan för hundarnes och mitt kalas. Jag utsåg mig en lämplig hviloplats i det gröna under de doftande fruktträden och gubben kom ut med en snygg hufvudkudde till mig och önskade mig god hvila, men jag bad honom qwarstanna och

M. 9073:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

språka en stund, hvaritill han, till följd af flaskans tömda innehåll, icke fann sig obenägen. Han slog sig ner jemte mig.

"Nå", sade han, "det är väl näsvist, men jag vågar fråga, hwem är herrn?" - "Jag är er nya Länsman", svarade jag och heter W-n." - "Men", återtog gubben, "det tycks på målet, som herrn icke wore från denna orten." - "Det har du rätt uti, ty jag är finne - en öfverlefva af finska armén", svarade jag, och för att fördrifva tiden berättade jag för gubben några episoder af 1808 och 1809 årens Krig, som jag öfverlevat, deribland om affären wid Lemo, campagnen på och reträtten från Åland. Härwid blef gubben upprymd och yttrade slutligen: "Äfven jag har öfverwaret detta rysliga elände." - "Nå", inföll jag, "du slipper mig icke med mindre än du lemnar mig en omständlig berättelse om dina öden och äfventyr under samma olyckliga fälttåg!" - Nu kröp vi än närmare hvarandra och gubben, lifvad dels af flaskans innehåll och dels af ämnets, meddelade mig derom följande:

"Jag är född här i socknen men wid 19 års ålder stadde jag mig som stalldräng på Sparreholm i Södermanland. Året derpå utbröt kriget mot Ryssland och jag blef utskrifven som Landsvernist och indelad på Södermanlands Landtwärns bataljon. Det war den första bataljonen i Swerge som blef bewäpnad och exercerad, men wi hade i öfrigt ingen annan mundering än våra egna kläder

och vi skar bort brättena på våra hattar, så att en flik af dem förestälde Tchakå schärm och gjorde oss en gul yllen ståndare, som wi fästade fram på densamma.

Efter det wi så utstyrda hade exerceerat några veckor på Ladugårdslandet blef hela bataljonen commenderad på fartyg under General v. Vegesaks befäl, jämte en bataljon af finska gardet och några andra troupper, tillsammans, som det sades 2,000 man, inrymda på alla sorters fartyg under eskort af en hop Kanon slupar.

Efter några dagars segling landsteg denna fördelning mid-sommarafton wid Lemo, hvarifrån det sades wara en half mils väg till Åbo stad. - Jag, som war owanligt stark och kry, commenderades att göra tjenst wid artilleriet och blef derigenom skiljd från mina Kompani Kamrater, hwilka, jemte den öfriga armén, marscherade mot Åbo. - Under tiden hade en fortifikations officer, Loch Meijer, wid en i Lemo sund utskjutande udde utsett plan till en wall, som uppkastades tvärs öfver samma udde och förseddes från Kanonsluparna med grofva kanoner, hwilka serverades af Kanonierer, bland hwilka jag icke war den sämsta, ty jag hade lärt mig äfven Kanon exercis på Skeppsholm. - Denna anstalt hade för ändamål att i händelse af reträtt skydda debarkeringen.

Som detta war i ordning, började affären. Ryssarna, huru enwisa de än woro, måste wika för wäras anfall; men de fingo efter

M. 9073:7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

några timmar förstärkning, och nu war ingen annan råd än att wända om för de våra. Först bars ner en mängd bleserade, hwilka på små båtar fördes ut på flottan; men hvad det led kommo Bataljoner eller Kompanier i oordning nedstörtande till stranden, förföljda af Ryssarna, hwilka då de Kommo wallen på skotthäll blefvo med drufhagel ur våra 12 u Kanoner nernejade som hö för lian, men det hjälpte icke. De rusade på lika friskt, och wi skyddade bakom vår säkra wall hyflade på dem allthvad tyg och remmar höll. Emellertid hade de flästa af våra kommit på flottan, utom skotthäll för Ryssarne, hwilka nu från Åbo hemtat 12 st. grofva kanoner med hwilka de från en landthöjd sköte bresch på vår wall och nu war icke eller mera för oss annan råd på, än att ta till harwärljan, hwarwid, sedan wi kommit på våra små båtar, den ena efter den andra kullbutterade. Äfven den båten, hwarpå jag med tre kamrater sökte vår räddning, blef skjuten i spillror. Men som jag war en snäll simmare räddade jag mig på en holme, hwari från en fiskare, som bodde på samma holme, rodde mig dagen derpå till flottan."

Med sitt rediga hufvud hade Peter afgifvit denna berättelse, icke på Kronobergs dialekten utan på en med den södermanländska blandad, hvadan jag nedskrifvit densamma på svenska så troget som möjligt. Den öfverensstämmer ock med verkligheten, så widt som

M. 9073:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

jag, såsom åskådare från bataljféltet en half mil aflägsna War-
tionvuori, kunde inhämta. General v. Vegesaks beräkning war nog,
att få till hjälp Åbo stads manbara befolkning, ty Ryssarnes
styrka i den trakten utgjorde minst 6,000 man, hwilka det icke
warit möjligt att besegra med 2,000; men om det hade lyckats Ve-
gesak att drifva Ryssarne tillbaka, så hade den manbara befolk-
ningen i Åbo, som då utgjorde 10,000 man deltagit i masackern,
hwilken då hade blifvit förfärlig. - Men nu låta wi wär Furutorpa
kung fortsätta sin berättelse:

"Efter detta blef Södermanlands Landtwärns bataillon förde-
lad till tjenstgöring på Kamonsluparna och jag med 50 man af samma
kompani på Löjtnant Haleni divisjon. Några veckor exercerade wi
i den finska skärgården, hwarunder oss emellanåt lemnades till-
fälle att rasta på öarna, derwid wi så widt möjligt war sökte be-
fria oss från den ohyra, som ombord beswärade oss. - Saknad af
linnet för ombyte förorsakade dock swårigheter derwid. Daglig
badning i det rena hfwattnet afböjde dock till någon del olägen-
heterna isynnerhet som wi fingo nya buldanskläder och fingo
kasta wära egna till lumpor slitna öfverbord. Befälhafvaren på
den kanonslup på hwilken jag war anställd, flaggjunkaren Norén,
war en tapper karl, wäl något för äispotisk och wid bestraffningar
wäl hårdhärd; men som han derjemte war rättwis, så tillwant

M 9073:9

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

han sig underhafvandes tillgifvenhet. Jag stod hos honom mycket wäl. -

Wid Jungfrusund lågo för ankars twenne förut till Sweaborgs eskader hörande större kustfartyg, som Ryssarne åtkommit wid denna fästnings öfvergång. Den ena af dessa bar namnet Styrbjörn och den andra Janamas. Swenska amiralen beslöt att dessa skulle äntras - hwartill utsägs några hundra friwilliga af dels Kronobergs Regemente och dels Örlogsflottans besättning. Bland desse senare blef jag en; hwarpå afdelningen för detta företag, under befäl af Fändrik Rutensparre begaf sig af under stark dimma uti smärre barkasser och ledning af Flaggjunkaren Norén. - All möjlig tystnad iakttogs, så att besättningen på de ryska skeppen icke blefvo om företaget warskodda förr än wär flottilj war inwid relingen af Styrbjörn. - Härwid hade dock det misstaget egt rum, att hela styrkan anföll Styrbjörn, då afsigten war att ena hälften skulle på en gång anfalla hwardera af de fiendtliga fartygen. Så snart Ryssarne på Styrbjörn warseblefvo anfallet, affyrade de på en gång hela glatta laget; men som wi redan voro helt nära inpå föremålet för vårt anfall, gjorde salwan på oss ingen werkan. Wi rodde i hast fram och äntrade från alla sidor under det Ryssarne sköto med handgewär alt hvad de förmädde. En del af dem hade klättrat upp i wanterna och gäfw derifrån eld på oss; men sedan en del

M. 9073:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

af Kronobergs Regemente kom upp på däck, plockade de ned dem med säkra skott. - Största delen af Ryssarne hade tagit sin tillflykt under däck och gäfvor derifrån eld på oss, dock utan verkan. - Under tiden störtade flaggjunkaren Norén bewäpnad med två pistoler och sitt säkra huggswärd till kajutan, åtföljd af mig, som war bewäpnad med pistoler och en duktig enterbila. - Kajutdörren war stängd. Med några hugg af min enterbila bröt jag ner den. Der inne stod fartygets befälhafvare, en rysk major, som räckte sin värja med fästet före mot flaggjunkaren, under det han utpladdrade några för oss obegripliga ord. Utan afseende härpå stötte Norén sitt swärd ända till fästet midt genom bröstet på Ryssen, som derwid föll knall och fall till golvet.

Under tiden hade det på litet skotthåll när liggande andra fartyget Jaramas börjat med glatta lag af drufhagel beskjuta den af oss intagna Styrbjörn, hwars ankartåg wi afkapat och hvilket vi började att boxera med oss; men detta mötte motstånd derigenom att fartyget war utom det wanliga ankaret förtöjdt med ett pligt ankare, som gjorde det för oss möjligt att få vårt rof med oss. Wi måste således ta till flykten, efterföljda af en liflig kanon eld från Jaramas. - Wäl komna utom skotthåll, warseblef Norén i aktern af vår barkas, en rysk soldat, som deserterat med oss. Utan vidare betänkande hade Norén för afsigt att med sitt blodiga

M. 9073: //

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

swärd nedstöta denne usling, som min mellankomst likväl räddade, hwarpå denne föll ned till mina fötter och kysste dem, så ned-sölade de än woro af hans kamraters blod. - Befälhafvaren för kommenderingen, lär hafva genombärad af en kula, stupat, efter det äntringen war fullbordad och man påstod att en soldat af hans kompani warit hans baneman. - Löjtn. Rutensparre säges hafva warit en tapper karl, men dispotisk och sträng och derföre icke liden af underhafvande, dem han för minsta förseelse alltid hårdt straffat. - Wår förlust wid detta misslyckade företag kan jag ej upge. Den war nog stor; men Ryssarnes dock wida större."

Nu förkunnade oss kyrkoklockornas ljud att dagens Guds-tjenst war slutad, och derwid upsteg Stark från sitt mjuka läge, tog hatten af sig och föll på knä, derwid han tyst frammumlade sitt "Fader wår" med andägtigt hopknäpta händer, hwarefter han yttrade till mig. "Strax är mor hemma, så wi få något i kragstaden. Wi upskjuta återstoden af min berättelse till dess, så wida jag icke redan uttröttat kommissarien med mitt pladder. - Wäl har jag kunnat glömma bort namnen på personer och ställen, men tilldragelserna har jag så lifliga i minnet som om de hade inträffat i går. -

"Tack fader Stark", svarade jag, "nog skall middagsmålet smaka mig, men jag är dock wida mer trakterad af er berättelse synnerligast som den innefattar tilldragelser hvaruti jag hafvit

M. 9073:12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

del och berör tid och ort för mig lika saknade som kära."

"Tag sig nu en välbehöflig blund", sade Stark, "medan jag ställer om i köket till reds för mor." Han hentade ett ämbare friskt vatten och gjorde upp eld i köksspisen.

Jag hade blundat till, blott en liten stund, då jag vaknade af ett nära mig hwiskande samtal; Gubben Stark berättade för sin gumma hvilken deras gäst war och huru "meliker" han war; och gumman bad honom tala saktare för att ej väcka sin gäst från sitt välbehöfliga slummer efter en tröttsam jagt. - Nu slog jag upp ögonen och warseblef en fryntlig trefflig Smålandsgumma med ena handen sluten inom Starks grofva labbe och den andra uppätsträckt för att söka tysta hans basröst. -

"Godmiddag kära mor", yttrade jag till gumman, "jag kan gissa det är vår wärdinna, hvars person utmärker den snygghet och ordning som råder inom huset. Ursägta min wäldgästning; men att dömma af den gästfrihet som jag redan erfarit uti ert trefliga hem kan jag tro sådana besök icke tillhöra sällsyntheterna."

"Goddag Herr Kommissarie", svarade gumman med klingande stämma. "Mycket välkommen. Hade jag anat ett så rart besök, så hade jag nog försummat gudstjensten; men såsom Peter säger lärer Kommissariens anspråk vara billiga och lätt tillfredsställda. -

"War nu så god och stig in och håll till godo med min tarfliga

M. 9073:13

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

anrättning; men Peter! har du ombesörjt så de stackars hundarna fått något till lifs?" frågade hon mannen, som derpå smäleende swarade: "Nej! Det har jag försummat." Hvarpå gumman hwiskade till sin äldsta dotter Blända, som ögonblickligen tillagade en för dem passande portion af mjölk och hafremjöl, dem de, fastän förut mätade, lät sig wäl smaka. -

Nu tog jag min wärdinna under armen och eskorterade henne in i stugan der bordet stod uppdukat med färskt smör, ost, fint bröd och en rykande brynt fläskpankaka. - Efter högljudd bordsbön, hwari hela laget instämde satte wi oss, Peter med hustru och två döttrar, redan fullwuxna, till bords och under trefligt joller tärde den smakliga måltiden, hwarwid en frisk filebunke utgjorde sista rätten. Efter i sittande ställning hållen bordsbön, sjöngs en psalmvers, hwarefter bordet afdukades och wärdinnan kom in med en snygg kaffeserwis och bjöd mig på en snygg bricka upställd kaffekopp med hemmabakadt hwetebröd af på torpet wuxen gröda. Ju mer jag fixerade wärdinnan, hennes mål och uttal, ju mer började jag betwifla att hon war af smäländsk härkomst, hvilket gaf mig anledning fråga henne hvad landsman hon war?

"Jag är från Södermanland", swarade hon, "redan som ung gjorde jag Peters bekantskap och efter hans utständna krigsbragder gifte wi oss och flyttade hit. - Wi befinna oss här ganska godt

M. 9073:14

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och jag har ingen anledning att önska någon dag af mitt lif tillbaka.

Längtan på fortsättningen af berättelsen om Peters krigsbedrifter förorsakade att jag wisade mig mindre artig mot det täcka könet och om att få denna min längtan upfylld. - Wi följdes åt ut i det gröna och lägrade oss på samma ställe som wi innehaft under förmiddagen. Efter det Peter tagit sig en wäldig tuggbuss fortsatte han berättelsen med sin grofva basstämma, som följer:

"Efter det misslyckade försöket med Styrbjörn, hade wi alt då och då mer eller mindre afgörande träffningar mot Ryska skärgårdsflottan, dervid intet blef afgörande fastän wi å ömse sidor blefvo mer eller mindre tilltygade. - Wid en recognoscering med Helenie(?) kanonslups division, blefvo wi vid Bockholmsund(?) en mil utom afloppet af Aura(?) än mycket förlägna då wi, utan att ana försät blefvo öfverhöljda af drufhagel ur ett groft artilleri batteri, som Ryssarne fördoldt med skog uppfört på en bergsudde som wi skulle förbi för att komma till Åbo slott. - Nu war icke annat råd än att wända oss mot den owännliga udden och ur wära swära kanoner löna lika med lika, hvaraf det ryska batteriet genast tystnade; men i stället framstörtade mot oss ur buskskogen en bataljon musketörer, hvilkas täta salwor gjorde bland oss en

M. 9073:15.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

stor förödelse och Ryssarne, fastän mötta med drufhagel ur våra 24 ũ kanoner, woro oförskända nog att störta sig ända till midjan i wattenet för att som det tycktes på närmare håll(?) göra sin eld än mer på oss werkande. Det tycktes till och med som deras afsigt varit att i wattenet storma våra slupar. De blefvo dock efter en half timmas kanonad twungna att dra sig tillbaka i skygd af småskogen och som wi der icke kunde komma åt dem, så fann Helenius räddligast att wända om mot skärgården, dels för att begrafva de döda och wårda de blesserade och dels för att få uppkomma skador på kanonsluparna afhulpna.

Emellertid hade Ryssarne fått ytterligare förstärkning och började gå anfallswis till wäga. De uppsökte oss wid Toffsala och anföllo wår nu förenade skärgårdsflotta med en wida öfverlägsen styrka; men de blefvo efter en 12 timmars hastig kanonad twingade att rygga tillbaka, förföljda i hack och häl af Helenii diwision som tilltygade dem rätt illa.

Under ständiga, nästan dagliga strider, hade nu sommarn skridit mot sitt slut, och wår skärgårdsflotta drog sig så smaningom till den yttre skärgården dels för att få hvila i bättre ro och dels för att få bättre tillfälle reparera bristfälligheter. Ryssarne tycktes wara dermed belättna och de drogo sig närmare finska kusten. Förfärliga höststormar skingrade wår flotta så att

M. 9073:16.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

några af Löjtn. Halenii kanonslups division wäderdrifna slutligen ankrade söder om Kumlinge för skygd mot nordanstormarne och slutligen frös inne der nära ett naket berg i slutet af nowember. Af de 50 man af Södermanlands Landtwärn som blefvo tilldelade Löjtn. Hallenii division funnos nu qwar blott 19 af hvilka jag war en. De öfriga hade stupat i affärer, men besynnerligt nog hade jag icke en skräma ens. Hittills hade wi icke lidit brist på föda, men nu begynte för oss en tid af elände och försakelser. Vår beklädnad utgjordes af sönderslitna buldansjackor och byxor. Wi hade hwarken skjortor, strumpor eller skoplagg och hade ingen annan eldstad än en öfvergifven fiskarekoja uppförd i en kal bergsklyfta och intet annat bränsle än ~~KVA~~ hwad wi kunde berga af en sönderkrossad kanonslup. Vårt matförråd war äfven snart slut och wi wiste icke af något annat befäl än vår flaggjunkare Norén, som nu sjuklig och swag icke viste annat af, än att skicka oss ut för att fiska lakar, hwaraf här war godt förråd på och hvilka altså utgjorde vår enda föda. För att söka freda oss för köld, togo wi sönder ett af seglen och sydde oss deraf rymliga kawajer och gjorde oss fotbeklädnader så godt wi kunde. - Fram mot jul tilltog sjuklighet bland oss och Norén war den första som kulade af. Honom följde efter hand flere, så att i början af mars, war jag såsom befälhafvare för de öfriga den sjunde.

M. 9073:17.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Länge in i mars 1809 warseblefvo wi en större truppafdelning som kommande från Ålandska sidan af "delet" nalkades oss. Det war den så benämnda Kumlinge Expeditionen af Kronobergs Reg:te under major Boijes befäl, hvars åsyn nu ingaf oss hopp om räddning, men då den kom oss närmare funno wi till vår förtwiflan att denna trupp tog en ^{ann}riktning åtminstone en eller två mil till sidan om oss. Nu afsände jag en man med rapport till truppens befälhafvare med mundtlig rapport om vår belägenhet. Wid sin återkomst lemnade mannen mig mundtlig befallning att bränna upp kanonsluparna med inventarier och derefter med mitt manskap möta i Kumlinge så fort som möjligt. Det war en lätt sak att få de med tjära genompyrda kanonsluparna i låga, hvarpå wi wandrade af utan att se något land, som wi trodde mot Kumlinge; men som det, då wi lemnat vårt bergskär ur sigte, upstod en stark dimma, så hade wi ingen annan ledning för vårt tåg, än den, att gå i motsatt riktning af den ljusstrimma som våra antända kanonslupar lemnade. Wi hade så wandrat några timmar, så fingo wi syn på ett dylikt lyse på motsatt håll och som wi anade att det war på Kumlinge landet så styrde wi vår kosa ditåt. - Detta lyckades oss och då wi kommo närmare de brinnande föremålen urskiljde wi att det war åtskilliga bondhemman, som stodo i ljusan låga och hörde derifrån blandadt med rysliga eder och svordomar ett skrik och jämmer af qvinnor och barn.

M. 8073:18.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Majoren von Boije hade nemligen med en bataljon af Kronobergs Reg:te fått nådig befallning att marschera till Kumlinge och utan skonsmål uppbränna der hela socknen hvarje hus jemte allt foder, alla matwaror och allt husgeråd, allt detta i den fosterländska afsigten att om en rysk armé skulle nalkas för att angripa den på Åland förlagda svenska arméfördelningen, Ryssarne icke på Kumlinge skulle finna hwarken skyle eller näring och följaktligen wara twungna att återvända och afstå från företaget. Expeditionen hade dock med sig några hundra åländska hästar och slädar för att forsla qvinnor och barn till Åland, derest de skulle föredra att der långsamt svälta till döds, hållre än att göra det fortare i sina utplundrade och uppbrända hem. - Till att verkställa en sådan befallning war major Boije fullkomligt wuxen.

Skriket af hustrur och barn från omgifningen af de brinnande husen som vi hörde då wi närmades dem, woro alltså yttringar af den förtwiflan, som träffat dessa olyckliga och swordomarne war major Boijes öfver soldaterna för det de icke snart nog efterkom befallningen om husens antändning, utan lemnade mödrarna tid att omhölja sina späda barn innan de utsattes för en 8 å 9 mils färd utöfver kala isfält. Emellertid blef expeditionens ändamål med nogaste samvetsgranhet verkstald och tåget satte sig i marsch mot

M. 9073:19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Åland.

Som jag förut nämndt hade wi gjort oss fotbeklädnader af buldan och desse hade wi öfverdragit med tjärad presenning, så att då wi nu stoppade torrt hö i dessa så woro wi mot kölden om fötterna väl bergade och gäfvo oss af att i våra buldancawajer wandra mot Åland i sällskap med omförmälda Kumlinge expedition. Afståndet mellan Kumlinge och Åland lär vara 7 eller 8 mil. Wi måste alltså bereda oss att fördrifva åtminstone en natt på hafvet utsatta för en skarp nordanwind. - Wårt förråd af rökt lake war slut, men nu fingo wi dela provianten med Kumlinge expeditonen och äta bröd, som wi på nära två månaders tid icke smakat.

Efter fulländat wärf upbröt Kumlinge expeditionen wid middagstiden under skäligen wackert wäder och stälde kosan efter kompass mot Grällsby(?) på Åland. - Bataljonen gick i teten, trossen, bestående af qwinnor och barn och boskap följde efter och jag med mina 8 man utgjorde ariergardet. Befallning war gifven att ingen fick aflägsna sig från det hyggliga sällskapet. - Efter några timmar tågmarsch och förrän wi fingo landkänning af Åland, började det yra med stark och kall nordanwind. Fotgängarna begynte redan mattas och likaså hästarna och boskapen. Snöyran tilltog och förswårade marschen. Att rasta eller hvila i denna wäderlek war icke att tänka på. De af fotgängarna som gröttnat

M. 9073:20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

häfde sig på lassen, der de fröso ihjäl bland qwinnorna och barnen ogh hästarne blefvo förlästa och en del af dem störtade. Detta gaf major Boje anledning att göra hallt och lemna befallning att liken af menniskor, boskap och hästar skulle lemnas qwar. Det war ömkligt att se, huru qwinnor, som dagen förut i wälstånd och trefligt hem, nu huswilla, måste lemna efter sig på isen liken efter sina späda barn. Att detta skedde under jemmer och gråt är lätt insett. Så lättad började tåget åter under fortsatt yrväder och nu i mörker. Allt då och då woro wi som ariergarde nödsakade lemna efter oss utkastade lik, än af en gammal hustru, än af ett spädt barn och än af en uttröttad soldat. På så sätt utprickade wi vägen för de några dagar senare efter oss kommande Ryssarna. Ändteligen begynte dagen gry, yrandet uphörde och då nu luften klarnade fingo wi Åland i ögonsigte; men wi hade ännu ett godt stycke^{fram}, jag tror nära två mil och som blåsten upphört och både folk och fä behöfde hvila gjordes hallt och uptändes eldar af foder som medförts tillhörigt de arma Kumlinge boarna. - Kring eldarne samlade sig allt hvad lif hade. Kumlingeboarne anlitade sina matsäcksskrin och soldaterna sina tornistrar och eget nog, fastän en hvar af sällskapet hade anledning att wara nedstämd hördes här och hvar muntra skrattsalvor, hvilka stundom accompagnerades af gällt flickeflin.

Efter ett par timmars rast bröt tåget åter upp

Skriv endast på denna sida!

M. 9073:21

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och ankom wid middagstiden till Bommarsund hvarest jag fick befallning att med mitt i buldanskawajer utstyrda manskap uppsöka Södermanlands Regemente, som kantonerade i Finnby socken. Dit ankomna uppsökte jag Reg:ts Chefens qwarter och afgaf muntlig rapport om mig och mitt manskaps öden. - Efter det wi blifvit inqwarterade och erhöillo halfta matportioner, lika med det öfriga manskapet af Regementet, blefvo wi indelade på ett af kompanierna af andra Bataljon, men wi erhöillo hvarken gewär eller Mundering utan fingo hålla till godo med våra buldanskostymer.

Några dagar senare kom ordres om att armén skulle retirera öfver Ålands haf till Sverige och den Bataljon hvarwid jag war anställd skulle utgöra ariergarde. - Armén bröt altså upp och wi aldre sist. När wi marscherat några mil kommo wi till en gästgifvaregård Frebbenby(?), hvarest warit ett artilleriförråd för Åländska fördelningen, hvilket förråd nu war förstört, så när som ammunitionen som fans förwarad uti en intill Landswägen stående lada. - Då wi passerat denna, kom tillsägelse att Bataljonen skulle skynda undan emedan ammunitionsförrådet skulle antändas. Wi lunkade framåt så fort wi orkade och då wi kommo en fjerdingsväg derifrån hördes bakom oss en uthållande smäll liknande den förfärligaste åska och hvar man i Bataljonen(?) stupade ikull på vägen, af lufttryckningen likwäl utan att skada sig. - Några ögon-

M. 9073:22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

blick förut hade wijemte ladan warseblifvit en stor skäck kosacker, hvilka på sina utmattade krakar i sakta marsch förföljde oss. Hvart desse blefvo af kan man gissa sig till; men emellertid förföljde de oss icke vidare. Bataljonen fortsatte sin marsch öfver Ekerön mot Signilskär; men som jag och de mina hvarken woro bewärade(?) eller hade mundering, bad jag Chefen om att wi fingo gå förut till Signilskär, hvilket bifölls, och wi larfvade åstad. Vägen på hafvet kunde wi icke misstaga oss på, ty den var så utprickad; här låg en ränsel, der ett gewär och åter någon annan persedel icke långt emellan hvarje. - Då wi kommo upp på Signilskär, en bergholme emellan svenska landet och Ekerön twå mil från det senare, så låg der på marken i högar utspridda ärtter, gryn, knallar och på ända ställda bränvinsfat med bottnarna inslagna, dels fulla, dels till någon del tömda. - Wi försedde våra tornistrar med hvad wi funno tjenligt, och jag fylde en kopparflaska med bränwin, men förbjöd mitt manskap att utan mitt lof tära en droppe deraf. - Huru frestande det war, så blef jag punktligt åtlydd.

Som wi nu kastade ögonen åt Ekerön, warseblefvo wi, att vår Bataljon omgifven af ett moln med Ryssar nedlagt gewär och war på återtag mot Ekerön.

Nu satte wi med stora steg iwäg mot svenska landet

M. 9073:23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

utåt den på isen så förfärligt utprickade vägen. Prickarna utgjordes inte nu mera endast af effecter. Dels döde, dels döende gardister, soldater och käringar lågo på vägen, som de på så sätt utwisade för oss och warnade oss att icke mer än oss godt gör, smutta på bränwinsflaskan, som jag sjelf bar.

Men som wi hastade åstad med stora steg, kommo wi till en råk, som efter arméns tåg öppnat sig utåt hafvet. Den war af 4 à 5 alnars bredd, och ute i den flöt en ålandssleda. På hvilken wi hjälpte oss öfver räken, och jag tog för gifvet, att den eller de, som åkt i densamma, drunknat i räken."

"Deri misstog du dig", inföll jag, "ty den, som åkt uti densamma, är - jag; men härnäst härom. Fortfar du!"

Peter återtog tråden af sin berättelse: "Som wi woro wäl komna öfver räken, warseblefvo wi en skock med Ryska rytare i fullt traf efter oss. Trafva ni, tänkte wi. När ni komma till räken, så wända ni nog om, och wi fortsatte vårt tåg, seende emellanåt tillbaka; men Ryssarne, som woro försedda med yxor, hade huggit ut ett isstycke och deraf bildat bro öfver räken, som de sålunda kommo öfver. Wi hade wäl ett stort försprång, men wi funno dock rädligast att wika från vägen, och de trafvade förbi utan att uppehålla sig med oss. - Sedan Ryssarne woro wäl förbi, fortsatte wi tåget mot swenska landet, som började skymta framför oss.

M. 9073:24

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vi tågade hela natten och kommo i land wid Tomta by dagen derpå.

Nu togo vi vägen hvar mot sitt hem, så utstyrda som vi woro; våra buldansfotplagg hade under det långa tåget blifvit så utslitna, att vi gingo i snön på bara fötterna utan att hafva någon olägenhet deraf. - Kommen i detta tillstånd till Sparreholm, mottogs jag af Grefvinnan (Sprängporten) med nådig ynnest, blef uppklädd och anställd wid min förut hafda befattning såsom stalldräng och deltog tillika uti Landtmannasysselsättningar, wid hvilka jag från barndomen varit wan. - Inspektoren fattade förtroende till mig och antog mig till Rättare, hvilken befattning jag hade i sju års tid och sparade ihop något af min lön. - Emellertid hade jag gjort bekantskap med min nuvarande gumma, en möllares dotter, och vi blefvo ett. -

Fastän jag hade det wäl för mig ästadkom längtan till hembygden att jag flyttade hit med min gumma och mina två flickebarn och har icke skäl att ångra det, ty, som jag förut nämndt, har jag en husbonde, som unnar sina underhafvande allt hvad de genom omtanka och arbete förtjena och hjälper dem, då de vilja hjälpa sig sjelfva.

Nu har jag omtalat allt rörande mig och mina öden; men jag ber Herr Commissarien är god och upplyser mig, dels om

M. 9073:25.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

huru Commissarien har kännedom om slaget wid Lemo och dels om den slädan, som låg i räken på Ålandshaf. - Dock wi skola wänta dermed. Jag ser der kommer Rättaren. Jag har skickat bud på honom, och han har med sig reqvisita, så wi kunna få oss en tår för tannen."

"Wälan då fader Peter. Sagt och gjort", instämde jag, i detsamma Rättaren Fredrik på Torpa, som jag förut var bekant med, kom, bärande i ett litet knyte den af Peter omtalta reqwisitan.

Efter wännligt handrepande(?) med den ankomne gästen, Rättaren Fredrik, en rättskaffens redlig man, makade sig gubbarne åt stugan utan att åsidosätta tillbörligt krus för den nya Länsmannen, som af kruset beswärad intog utwista platsen wid bordet som höljd med en hvit drällsduk prunkade med öfverflödiga anrättningar för en landtlig Sexa. - Maten blef nu mindre än flaskan, som innehöll rent finkel, anlitad, och efter intagen hel, halfva och qwart blefvo samtliga riktigt upprymda, hvarpå Fredrik yttrade till mig: "Peter har, kan jag tänka, för Herr Commissarien updukat sina ewiga historier från 1808 och 1809 årens krig, dem jag hört så många gånger, att jag kan dem utantill, och han berättat så ofta, att han sjelf tror dem."

"Det har han allt skäl till", genmälde jag, "och

om än något skulle swikit gubbens minne, så har han lemnat dem så redigt, att de wäcka intresse hos den, som hör dem, synnerligast mitt, som dels sjelf varit wittne till några af hans berättade tilldragelser och dels hört dem berättas af andra, som öfverwarit dem; så är det med berättelsen om Styrbjörns äntring, hvarom min fordna kamrat Fältwäbeln Hjelm såsom deltagare derwid lemnat en berättelse aldeles öfverensstämmande med den gubben Peter nu för mig så klart, kort och redigt för mig framställt; men tiden lider. Jag har ett bra stycke wäg hem, och jag har lofvat lemna Peter några upplysningar, som ega sammanhang med hans krigsbedrifter. Låt oss derföre gå åter ut i friska luften och der ^{t/}forsätta våra samtal."

"Sagt och gjort", inföll gubben Peter, "men kanske rogar det rättaren mera att stadna inne hos flickorna. Om så är, så bör det icke honom förmenas."

"Tack för piken", swarade rättaren, "men som jag är gift, och min hustru kry, så har du ringa hopp att få mig till måg."

Wi åtföljdes följaktligen ut i trädgården och lägrade oss på vår förut innehafda plats.

"För att kunna stå wid mitt till fader Peter gifna löfte, måste jag göra min berättelse så kort som möjligt.

M. 9073:27.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Det war ju i främsta rummet fråga om huru jag kunde ega kännedom om slaget wid Lemo? nå väl! Midsommaraftonen 1808 war jag i Åbo. Ryssarne hade der tillställt högtidligheter med paraderingar, karuseller och musik. Stadens befolkning war samlad på torget för att åse och någon del äfven deltaga uti högtidligheterna. Garnisonen i Åbo bestod af Wadkowsky Regimentet 1,800 man och något Artilleri och Cavalleri. - General Guvernören Buxhöfden residerade i Brinkhallahuset wid torget. Omkring klockan 10 på aftonen kommo tre ryttare i Karier utför Nylandsgatan, en svensk lifgardist till häst, begränsande en liten finsk bondhäst och eskorterad af två kosacker. Gardisten hade i handen fästet af sin sabel. Utan att sagta farten sprängde dessa tre in genom stora porten i Brinkhallahuset, der lifgardisten hoppade af öfver hufvudet på sin häst och röt till: "Hade icke min klinga sprungit, så hade d-n i min själ, icke jag warit här utan de der kreaturen i ewigheten." Gardisten hette Gustafsson, hade warit student i Åbo och war prästson från Finnland.

Några ögonblick härefter störtade adjutanter till häst med lösa tyglar i sträckande karrier ut från Brinkhallahuset och spridde sig kring stadens gator, hvarpå genast följde trumhwirflar i alla gathörnen och garnisonen rusade i spridd ordning ut mot Nylandstullen anförd af General Wadkowsky till häst.

Om en timmes förlopp hördes musköttskott och häftig kano-

Skriv endast på denna sida!

M. 9073:28.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

nad från Lemohället och stadens manbara befolkning, handelsbetjenter, studenter, gesäller, lärgossar, sjömän och drängar, samlade sig på Wartionvuori, ett invid staden beläget, trakten dominerande berg. Man kunde antaga deras antal till minst 10,000 personer. Härifrån ~~KXX~~ hade man utsigt öfver slagtfältet. - Swenskarne hade landstigit och öppnat eld mot dem mötande Wadkovsky Regimentet, som med stor mannskillan måste rygga tillbaka.

Under tiden ökades befolkningen på Wartionvuori och man började se en del af dem bewäpnade med yxor, stakar och stänger. Den ena hviskade till den andra: "Männe wi icke få något befäl? Så snart Ryssarne rygga tillbaka, mot skansen, så skola wi falla dem i ryggen och klubba ner dem." - Alla woro derom ense.

När jag skulle gå förbi ett invid Wartionvuori beläget stort stenhus, öppnades fenstret till detsamma, och man winkade till mig att komma upp. I förstugan möttes jag af en gråhårig ärewördig gubbe, Presidenten Tandefellt, som bad mig följa med i ett inre rum. Inkomna reglade han till dörren och stälde till mig frågor, dem jag besvarade: "Huru synes affären gå?" - "Ryssarne få stryk och retirera." - "Hvad kan den på berget samlade befolkningen ha för afsigt?" - "Att falla Ryssarne i ryggen och nedslå dem." - "Har befolkningen något befäl?" - "Icke mig vederligen."

Skriv endast på denna sida!

M. 9073:29.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Med detsamma störtade in i rummet en reslig, starkbygd yngling, studeranden Tandefelt, häftigt yttrande: "Min far! Nu är tiden inne för folket att göra sin pligt. Wadkowsky Regementet, illa tilltygat, retirerar, och Newsky Regimentet är ännu icke framkommit."

"Sansa er", utropade den vördige gubben och knäpte ihop händerna i förtwiflan. "Ni kan igenom er häftighet bringa den förfärligaste olycka öfver samhället." - "Gån upp på berget och försök hejda och lugna folket", bad gubben. "Har Swenskarne så o-
betänksamt angripit, att de icke förmå fördrifva fienden ur staden utan befolkningens mellankomst, så har ock deras beräkning dermed endast varit att förskingra fiendens styrka till fördel för norra armén, och i så fall bereder befolkningens inblandning i striden mera skada än nytta. - Gån! som jag sagt och bjud till att lugna folket."

Nedslagna av gubbens förståndiga föreställningar följdes wi åt uppåt berget och wäl uppkomna förnummo wi, att affairen fortgått med häftighet under hela den ljusa sommarnatten, och att Ryssarne nu fått förstärkning af Newsky Regimentet 1,800 man, hvadan swenskarne måste dra sig tillbaka.

Uppå en i sundet utskjutande udde hade swenskarne uppkastat en jordvall och bestyckat den med grofva kanoner från skärgårdsflottan, hvilket skyddade deras reträtt och wällade

Skriv endast på denna sida!

M. 9073:30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ryssarne, som ~~tormade~~ denna wall betydlig förlust; men sedan Ryssarne hämta från Kuppis(?) 12 ~~11~~ 24¹¹ belägringskanoner och riktade deras grofva projectiler på den af lös jord upkastade wallen, så kunde den icke uthärda deras åverkan. Det war wäl då först, som Peter med de sina tog till harwärjan, och det war rysligt att åse, huru de små båtarna i det grunda smala sundet, den ena efter den andra söndersplittrades af de Ryska rundkulorna, hwilkas besättning simmande och hängande sig wid spillror af båtarna, sökte rädda sig.

Så widt rörande Peters berättelse rörande slaget wid Lemo. Om Styrbjörns bestormning och tilldragelserna derwid, har jag blott af fordna kamrater som deltagit deruti, berättelser aldeles öfverensstämmande med den Peter afgifvit, och hvilka alltså måste antagas wara sanningsenliga.

Rörande den der åländska slädan, som Peter berättat låg uti råken på Ålands haf, har jag deremot personliga upplysningar att meddela: Jag war anställd wid Åländska fördelningens artilleri förråd som war förlagdt uti Frebbenby, och sedan jag med biträde af 500 åländska bönder försänkt allt det öfriga af förrådsmaterielen under isen i sundet, återstod för mig att enligt ordres antända ammunitionsförrådet, som war förwarat uti en lada inwid landsvägen, så snart Södermanlands bataljon, som utgjorde fördelningens ariergarde, hade passerat och kommit så långt undan, att

Skriv endast på denna sida!

M. 9073:31.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

explosionen icke kunde skada den. Antändningen försiggick medelst anlagd swafveltråd med beräkning att explosionen skulle inträffa femton minuter efter antändandet af swafveltråden, och detta lyckades så som Peter berättat. Efter antändningen af swafveltråden kastade jag mig i min Ålandssläda och strök med god fart förbi Södermanlands bataljon och var redan på Ekerön, då explosionen inträffade. Den blef häftig och uthållande, ty en stor del af densamma bestod af infanteripatroner inpackade i lärar, hvilka således icke alla antändes i ett ögonblick utan med korta mellan- stunder, sedan det i sentner förwarade krutet exploderat och troligen förskingrat och antändt den af timmer uppförda ladan. Man kan nog, som Peter berättat, gissa sig till, hvad det blef af de wid explosionen ladan omgifvande kosackerna och tro hans utsago, att desamma icke vidare förföljde Södermanlands bataljon.

Följande den, såsom Peter beskrifvit, utprickade vägen från Ekerön till Signilskär rastade jag der en stund och bandt hästen wid en af de af Peter beskrifna grynhögarne, under det jag betraktade de här förstörda kronans förräder af föda och beklädnad, af hvilket senare slag här låg en mängd packlärar fyllda med dels engelskt grått kommiskläde och dels bomullslärf- ter och gult boj. - Härunder warseblef jag helt nära en skock besynnerligt kostymerade, obewäpnade karlar och straxt derpå

M. 9073:32.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

inwid Ekerön Södermanlands Bataljon omgifven af en stor skäck Ryskt Cawalleri. Nu ansåg jag bäst att betsla upp och ge mig åstad. Kommen till den af Peter omtalade råken insåg jag omöjligheten för mig att få hästen öfver densamma, hvarföre jag fränspände och släpte hästen, ryggade den långa slädan i råken, öfver hvilken jag på så sätt praktiserade mig.

"Nu erinrar jag mig", inföll Peter, "att wi wid Signilskär mötte en liten röd häst, som sträckte upp mot provianthögarne. Men ursäkta, att jag afbröt. War så god och fortsätt!"

Stående på andra sidan af råken trodde jag mig säker om att icke vidare bli förföljd af Ryssarne och fortsatte alltså till fots wandringen utåt den, såsom Peter berättat, utstakade vägen; men som jag wandrat några timmar och såg mig tillbaka, warseblef jag Ryskt Cawalleri efter mig. - Några ofantliga isberg hade bildat sig ett godt stycke till höger om vägen, och jag fann rådligast att bege mig deråt. Framkommen fann jag dem bestå af stora isstycken hopade i wild oordning öfver hvarandra, som på så sätt bildat större och mindre grottor. Jag kröp in uti den största af dem, och som jag fann klimatet blidare ju djupare jag kom in i berget, kröp jag ett bra stycke, och som jag icke såfvit på 36 timmar, swepte jag kappan om öronen och slumrade godt in. Huru länge jag sofvit, wet jag ej, ty min klocka hade stan-

M. 9073:33.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

nat; men när jag waknade till, wiste jag icke, hvar jag war och kunde icke i hast dra mig till minnes gårdagens tilldragelser. Det krystallpalats, hvaruti jag befann mig, förekom mig som hade jag varit uti ett feslott; men sedan jag gnott mig i ögonen och hunnit sansa mig, så fick jag åter allt klart för mig. Jag kröp nu ut ur mitt hide, och som det börjat smäyra, fick jag länge besinna mig för att finna till allmänna strätvägen."

"Ursägta mig", inföll Peter åter. "Äfven wi warseblefvo de omtalade isbergen till höger om vägen; men som Ryssarne redan ridit förbi oss, så anlidade wi ej det skygd de lemnat Herr Com-
missarien. Som sagt är, ursägta det gjorda afbrottet och fortfar."

"Slutligen träffade jag den och begaf mig utåt densamma mot svenska landet, hvilket i anseende till yrvädret icke blef för mig synligt förrän jag war inne wid Grisslehamn, hvarifrån nu den Ryska Cawalcaden aftågade. Hafvet bildade här en wik, och för att undwika det obehagliga mötet med Ryssarne tog jag af vägen mot en ekeskog och kom snart till Tomta by, der jag af mina kamrater blef med wänskap mottagen. De hade redan ansett mig förlorad."

"Men", inwände Peter, "rättaren sätter synnerligast i twivel min berättelse rörande Kumlinge expeditionen. Han anser

sådant barbaristet förfarande af Christna och Swenskar icke wara möjligt, ty säger han alltid, att om än wår då warande Herre och Konung icke så noga kände förhållandena, så borde wåra stora herrar wetat, att fast än Kumlinge socken förstördes och uppbrändes, så har Ryssarne, hwilka disponerade hela södra Finnland, flera tusen Kronoskjutshästar att tillgå för att fortskaffa öfwerflöd med prowiant och fourage för huru stor armé som helst, från Finnland till Åland och att förfarandet med Kumlinge sockens plundring och förstöring sålunda war lika oförståndigt som barbariskt."

"Detta har Rättaren ganska rätt uti", swarade jag", men att din berättelse om Kumlinge expeditionen är fullkomligt sanningsenlig, derom är jag aldeles förwissad, ty jag har hört dermed öfverensstämmande berättelser af många, hvilka derwid biträdt, och många finns ännu här i orten, hvilka hafva öfverwarit detta oerhört okloka och omenskliga däd."

"Kumlinge socken bestod af flere hundra wälmående hemmans-egare utom en stor mängd fiskare. Alla woro de af swenskt ursprung och talade swenska språket", upplyste Peter. "De woro Swerige innerligt tillgifne och alltid beredde att wåga lif och egendom för fosterlandsförswar. Deras hat mot Ryssland war insupit med modersmjölken, likasom finnarnas. Huru kan då detta Swenskar-nas barbariska förfarande mot dem förklaras?"

M. 9073:35

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Det måste afskrifvas på räkning af räddhåga och oförstånd hos dåwarande Befälhafvaren för Åländska fördelningen", swarade jag. "Kungen hade deri ingen del. Sådant förfarande war aldeles oförenligt med hans ömma menniskoälskande sinne, och han hade nog ingen kännedom om hela den expeditionen."

"Följden af detta förfarande mot de olyckliga Kumlingeboarne måste blifvit förfärlig", fortsatte Peter, "ty sedan de utarmade och huswilla till någon del kommit till det förut i wälstånd befintliga nu äfven utarmade Åland, hade de därstädes ingen hjälp att wänta, synnerligast som en Rysk armé qwarblef där. Och om de mot wären wände tillbakas till sina hemwist, så funno de dem utplundrade och nedbrända. De saknade alltså allt, tak öfver hufvudet, samt näring för sig och de sina. Man kan rysa då man tänker på, hvilka olyckor en oförståndig styrelse kan åstadkomma för menskligheten."

Nu började tiden lida, så att jag hade jemt dag och wäg hem, och jag begaf mig alltså iwäg, efter det jag tagit afsked från dem, med hvilka jag fördrifvit en treflig dag.